

je bil po potopu z ženo in družino svojo odvezet od zemlje in vsprejet med bogove „na neki oddaljen kraj ob ustju rek“, kakor pričujeta Beros (Fragmenta 7) in Izdubarjev epos (plošča XI., vrste 28—30). Taista junaška pesem pripoveduje, kako je Izdubar našel na obalih morja „božji vrt“, v katerem so rastle čudovita drevesa, noseča drage kamene mesto sadov, ter palačo morske boginje. Po dolgem obotavljanju dá ta boginja prevesti Izdubarja k „livadam blaženih“. Torej so Babilonci vendar-le poznali dva različna kraja in različno osodo umrših.

Da niso imeli čiste ideje o tem, ni čudo, saj tudi Izraelci niso dosti vedeli o svojem Šeolu, kakor razvidiš iz vsake učne knjige o zgodovini in veri starega zakona.¹⁾

Med drugim dokazuje tudi neka pesem „molitev za kralja“ Babiloncev prepričanje o drugem življenju po smrti:

Dolge dneve,
Dolga leta,
Meč močan,
Žitje dolgo,
Leta slave,
Med kraljevi mesto prvo
Daj o kralju, gospodu moj' mu,
Ki daroval je te darí
Bogovom svojim.
Razprostrane daljne meje
Njega carstva
Njega vlade
Naj razširi in dovrši.
Vladajoči kraljem vsem
Kraljujoč in carujoč

¹⁾ H. Zschokke, *Historia sacra*, Vindobonae 1884, II. editio p. 94, n. 2.

Naj doseže lase bele
Visoko starost!
In po teku svojih dnij
Naj med slavljem gor srebrnih
In dvorov nebeških,
V blaženih deželi
V livád razkošnih luči
Žije naj življenje
Večno, srečno
Pred obličjem
Bogov vseh
Bivajočih v Asiriji.¹⁾

Vera o žitju po smrti je tu ravno tako jasno izražena, kakor tudi v naslednji molitvi za umirajočega:

Duša moža, ki slavno se loči,
Žarila se bode ko čisto zlato.
Možu temu
Solnce dodeli žitje novó.
Merodah, prvorojenec nebes,
Daj mu bivališče srečno.²⁾

H koncu pripomnimo še, da so si tudi asirsko-babilonski in svetopisemski pregovori gledé na pesniško obliko, a redkokrat v mislih podobni. Kot vzgled bodi ta-le:

Kdor se ne boji boga,
Odrezan bo ko trs.
Kdor lštare ne časti,
Moč telesa mu izgine;
Ko danica obleduje,
Ko oblak v noči znikne.

(Dalje.)

¹⁾ Fr. Vigouroux, *La Bible et les découvertes modernes*, Paris. 1881, Tom. III., p. 123.

²⁾ Kaulen, *Assyrien und Babilonien*, IV. Auflage, str. 159.

Humor.

(Spisal dr. V. Korun.)

Da rabimo tujo besedo za pojem, o katerem namerjamo tu govoriti, k temu sta nas nagnila dva nagiba. Prvi je, da nimamo domače besede, ki bi nam prav isto povedala; ker izraza „šaljivost“, „dovtipnost“ ne izražata popolnoma tega, kar si mislimo z besedo „humor“. Ob tej pomanjkljivosti našega jezika pa nam bodi v tolažbo, da se tudi drugim narodom v tem oziru ne godi nič bolje; saj so kulturni jeziki že izdavnja sprejeli to latinsko hčerko med svojo itak že močno pomešano deco in sicer kar táko, kakoršno so našli, ali pa po svojem preoblečeno. One izpovedbe nas torej ni treba biti čisto nič sram pred svetom.

Za naše ravnanje je prav za prav že navedeni razlog zadosten. Saj nam mora biti pred vsem do tega, da je to, kar napišemo, vsakomur popolnoma jasno. To pa je mogoče doseči le tedaj, če rabimo besede z natančno določenimi pojmi. Ako pa teh na domačem besedišču ni najti, pomagamo si lahko samo na dva načina iz zadrege, da jih ali na novo ustvarimo, ali pa odkod izposodimo. Vendar pa je prvo jako problematične vrednosti, ker mnogokrat ni gotovo, da bo čitatelj novinko umeval tako, kakor je želel stvaritelj, in kar se zgodi še česče, ker je novi izraz težko tako spretno pogoditi, da bi smel zahtevati zase

domovinsko pravico. Naravnost nepotrebna se nam pa zdi v takem slučaju ta nevarna pot, če se gre za kak terminologičen pojem, za katerega rabijo tudi tuji jeziki izposojenke iz katerega izmed starih klasičnih jezikov. Tu je že treba popustiti nekaj od svoje individualnosti in tudi v tem, kakor delamo v vsem drugem, posnemati tuje narode, da si po nepotrebem ne obtežimo razumevanja njihove govorice, njim pa naše ne. Nekako isto je priporočal tudi že Prešern svoječasnim puristom, kakor nas uči njegova z ironijo vseskozi osoljena „Nova pisarija“, in bodi nam torej dovoljeno, svoje mnenje podkrepiti tudi s Prešernovo veljavo.

Da pa ne zaidemo v slovniška ali celó jezikoslovna raziskavanja, ki so pri nas Slovencih baje zaradi naše jezikovne gorečnosti prišla že itak v slab glas, in da tako že v začetku svoje razprave s takim slaboglasnim ravnanjem čitateljev po nepotrebem ne dolgočasimo, hočemo takoj preiti k stvari, o kateri smo se namenili govoriti. Potrebno pa se nam je zdelo s tem uvodom pričeti, da upravičimo svoje postopanje v sedanjem in v vseh naslednjih slučajih, kadar bi se komu morebiti zdelo premalo puristični.

Ker bi morda utegnili koga zanimati, kako je dobila beseda „humor“ pomen, ki ga ima dandanes, razložimo najprej to na kratko. „Humor“ je, kakor smo že zgoraj omenili, tuja, in sicer latinska beseda, ki pomenja mokroto. Sedanji od prvotnega popolnoma različni pomen pa je dobila tako-le: Grški zdravnik Klavdij Galen, ki je živel v drugem stoletju po Kr., je učil, da vsi trdi deli človeškega telesa nastajajo iz sluzi, krvi, rumenega in črnega žolča. Ti glavni soki organizma, kakor jih je imenoval, pa napravljajo, v različnem razmerju zmešani, štiri različne nravi: sangvinično, flegmatično, kolerično in melanholično. Od tod se nprav zove tudi temperament (zmes = temperamentum). Po vplivu tega nauka pa je tudi ta beseda „humor“ dobila današnji pomen. — Galenovi nazori so sicer že davno zastareli in neveljavni, vendar izrazi, ki so vsled njih nastali, ohranili so se do dandanes, četudi z nekoliko premenjenimi pomeni.

V modernem dušeslovju pa se šteje „humor“ med prijetna čustva in sicer ona, katera nam vzbuja kak smešen predmet, zaradi česar jih tudi imenujemo čustva smešnosti. Da bomo mogli torej kolikor toliko dušeslovno razložiti, kaj je humor in kako nastane, treba nam pojasniti najprej vzrok in nastanek te vrste čustev sploh, in šele potem se nam more posrečiti, da pojasnimo nekoliko tudi pojav, katerega smo namenili za jedro te razprave.

Na tej poti svojega razlaganja pa se bomo opirali pred vsem na dušeslovje Höfdingovo¹⁾, s čimer pa nismo mislili reči, da bi se vseskozi in slepo po njem ravnali ali da bi nič svojih mislij ne pridejali.

Čustva smešnosti, med katera, kakor rečeno, spada humor, razlikujejo se na zunanje od drugih prijetnih čustev po smehu, ki ga vzbujajo v človeku. Smeh namreč navadno nastaja vsled kakega prijetnega čustva in je njega fizični pojav. Le redki so slučajji, da se pokaže iz čisto fizičnih vzrokov, ne da bi se v njem kazalo dušno stanje. V zadnjo vrsto spada smeh, katerega nam provzroča ščegetanje, zlasti na podplatih. S histeričnimi boleznimi je večkrat združen tudi smeh. Stari pisatelji pripovedujejo, da je na otoku Sardiniji rastlo čudno zelišče, katero je provzročalo krčevit smeh, ako je je kdo povžil; ta smeh se je zato imenoval sardonski smeh, in gladijatorji, katerih prečna mrena je bila ranjena, umrli so bajè s smehom na ustnicah. Istotako često opažamo na obrazih mrličev poteze, podobne onim pri smejanju. Te vrste smeh je zgolj fizična prikazen in ni nič drugega kakor takozvano refleksno gibanje, to je tisto gibanje nekaterih naših mišic, ki nastane, ne da bi mi hoteli, in pogosto tudi, ne da bi zato vedeli. To se zgodi, če (centripetalni) živec, po kakem vtisku zdrاملjen, dovêde ta vtisek do možganov, možgani pa ga pošljejo po drugem (centrifugalnem) živcu na oni del telesne periferije, ki je z vzdrاملjenim živcem v dotiki, in vzbudè tako ondotno mišico, da se zgane. Tako se po mnenju Heckerjevem s ščegetanjem krvne cevi na ščegetanem telesnem delu ritmično zožujejo, vsled česar se krvni pritok k možganom ritmično ovira, to pa vpliva na one mišice, ki posredno omogočujejo smeh. Tudi šele nekaj tednov stari otroci se smehljajo; vendar pa, ker se to godi navadno le, če jih kdo ljubimka, če so nasičeni ali v spanju, zato tega smeha ne smemo smatrati za zgolj refleksno gibanje, temveč često tudi za izraz prijetnega telesnega razpoloženja.

Nekdaj se je mislilo, da je možnost smejeti se lastna le človeku, tako, da se je ta lastnost smatrala za specifično človeško in se je zato v definicijo pojma „človek“ sprejel tudi znak „animal risibile“. Vendar se baje tudi opice smehljajo in smejejo, kadar jih kdo ščegeta ali se jim dá dobra hrana itd. Druge živali pa to, kar človek s smejanjem, na kak drug način izražajo, n. pr. pes z veselim lajanjem ali mahanjem z repom. Seveda pa more ta živalski „smeh“ biti izraz le zeló primitivnih čustev, dočim se o smehu, vzbujenem po predstavi

¹⁾ Höfding, Psychologie, str. 401 sl.